

קול קורא להשתתפות מוסדות חינוך במעבדה בנושא:

חטיבת הביניים העתידית – הוראה-למידה

בהובלת המזכירות הפדגוגית ואגף מו"פ, ניסויים ויוזמות, ובשיתוף מחוז ת"א

1. מעבדת חטיבות הביניים – רקע

חטיבת הביניים היא מוסד חינוכי אשר פוגש את התלמידים כאשר הם בתווך בין שנות היסודי לשנות התיכון. המאפיינים ייחודיים לחתך גיל זה מעלים צרכים ספציפיים - מבחינה לימודית, אישית, רגשית, חברתית ועוד. לצד צרכים אלו מגלמת חטיבת הביניים גם הזדמנות עצומה: בתוך רצף של 12 שנות לימוד במערכת החינוך, אחרי שהושתת הבסיס לתלמידאות בביה"ס היסודי, וטרם הזינוק לעולם הלמידה לבגרות, מאפשרת חטיבת הביניים לחשוב אחרת על נושא הלמידה וכן להפעיל אופנים שונים של עשייה חינוכית משמעותית.

אך האם חטיבות הביניים כיום מממשות את הפוטנציאל המדובר? האם אופני ההוראה-למידה הנפוצים בהן כיום מאפשרים להצמיח תלמידים בעלי ידע וגם הבנה, אשר מסוגלים לפעול בעזרת המיומנויות שלמדו ולהתחייב מבחינה ערכית? כעת כשרה השעה לבחינה מעמיקה של אופני ההוראה והלמידה בחטיבות הביניים, לבדיקה ולפיתוח של מודלים פדגוגיים מתקדמים, במטרה להגביר את הרלוונטיות של הנלמד לאתגרי המאה ה-21 ולהבטיח כי בית הספר מעניק את הערך המוסף לו זקוקים התלמידים - בהווה כמו גם בהמשך חייהם. לשם כך מובל במשרד בעת הזאת מהלך רחב בנושא חטיבות ביניים בכללותן; את הנושא של הוראה-למידה, אשר עליו אמונה המזכירות הפדגוגית, הוחלט לבדוק במתכונת של מעבדה, מבית אגף מו"פ, ניסויים ויוזמות.

2. מעבדת חטיבות ביניים – הוראה ולמידה

במסגרת מסלול המעבדות שבאגף מו"פ, ניסויים ויוזמות, חוברים נציגים ממטה משרד החינוך ונציגים מבתי ספר לכדי צוות פיתוח שעוסק בסוגיה בעלת חשיבות מערכתית (לקריאה נוספת על מסלול המעבדות – [כאן](#)). מעבדת חטיבות ביניים תהווה קבוצה מסוג זה. יחד נחקור ונבחן את התפיסה החדשה שמציעה המזכירות הפדגוגית בנוגע להוראה ולמידה בחטיבות הביניים המתחדשות; נתנסה במודלים מתקדמים להוראה ולמידה שפותחו במטה, ונפתח בעקבותיהם חומרים ומודלים נוספים; נבחן את האפקטיביות של החומרים והמודלים; ונסיק מה הנדרש לשם יישומם, הן בבית הספר והן בקנה מידה מערכתי.

בתי הספר שיקחו חלק במעבדה יוכלו לבחור להעמיק ולהתנסות באחת או יותר ממבני ההוראה-למידה הבאות: (1) **למידה חד תחומית** – הוראה דיסציפלינרית סביב רעיונות גדולים; (2) **למידה בינתחומית בהיסטוריה וספרות** – מענה לשאלות גדולות הן מתוך השפה הייחודית לכל דיסציפלינה והן מתוך הבנת הזיקה ביניהן; (3) **למידה על תחומית**, במסגרתה נלמד נושא חיצוני לתוכנית הלימודים על פי עניין אישי וזיקת הנושא לעולם, דרך הפריזמה של הדיסציפלינות השונות. בנוסף לשלושת מבני הלמידה הללו תעסוק המעבדה בעקרונות לפיתוח **לומד עצמאי**, בעל יכולת לווסת את הרגש, ההתנהגות והקוגניציה שלו בתהליך הלמידה תוך שהוא מציב מטרות, מתכנן, מפקח ומממש את התהליך.

ההתנסויות בצורות אלו של הוראה-למידה יתקיימו במסגרת תחומה ומוגדרת, תוך שמירה כללית על מסגרת השעות הנדרשת ומבלי לפגוע באופן בולט במהלך ההוראה הכללי.

תוצרי המעבדה יהיו בסיס למהלך מערכתי של השבחת ההוראה והלמידה בחטיבות הביניים בכללותן, ובכך יאפשרו למקסם את הפוטנציאל של מוסד חינוכי זה ולחולל שינוי רחב במערכת החינוך.

3. קהל היעד

קול קורא זה פונה לחטיבות ביניים הפועלות כחלק מבתי ספר שש שנתיים, אשר מעוניינות לקחת חלק במהלך התפתחות פדגוגית מרתק ובעל השלכות למערכת החינוך בכללותה. קול קורא זה מכוון לחטיבות אשר עומדות בתנאי הסף להשתתפות במעבדה - כפי שמוגדרים ב**תבחיני המעבדות של אגף מו"פ, ניסויים ויוזמות**.

4. מחויבות בתי הספר המשתתפים במעבדה

הצטרפות למעבדה כרוכה במחויבות ניכרת מצד בתי הספר, אשר חשוב להכיר ולהבין את היבטיה השונים:

1. הוראה על פי מתווה תחום הדעת: בתי הספר המבקשים לקחת חלק במעבדה מתחייבים ללמד את תחומי הדעת הרלוונטים על פי הנדרש במתנ"ה, ע"פ הקצאת השעות הנדרשת.

2. נכונות לקחת חלק בתהליך דו-שנתי, אינטנסיבי ומעמיק: פעילות המעבדה תתקיים לאורך שנתיים – תש"פ ותשפ"א. יובהר כי קול קורא זה נוגע להשתתפות בשנה"ל תש"פ בלבד (קול קורא נפרד לתשפ"א יפורסם בבוא העת), אך נדרשת נכונות של ביה"ס לקחת חלק בשנתיים במלואן.

3. הקמת צוות פיתוח בית ספרי: בתי ספר שיתקבלו למעבדה יידרשו להקצות לטובת המהלך צוות פיתוח מצומצם מקרב צוות ביה"ס - מנהל/ת חטיבת הביניים ולפחות שתי דמויות בולטות נוספות. צוות הפיתוח הבית ספרי יידרש להתחייב לקחת חלק בתהליך המעבדה ובפעילויותיה כמפורט בסעיפים הבאים, במשך השנתיים בהן נפעל.

4. השתתפות במפגשים קבוצתיים לכלל המשתתפים במעבדה: בכל שנה יתקיימו כ-10 מפגשי מליאה של בתי הספר המשתתפים במעבדה (לו"ז מועדי המפגשים – ראו **כאן**), בשעות הצהריים בבתי"ס במחוז ת"א. בתי"ס שיתקבלו למעבדה מתחייבים להשתתפות מלאה של צוות הפיתוח הבית ספרי במפגשים (מנהל/ת חטיבת הביניים ושני אנשי הצוות שנבחרו, כמתואר בסעיף הקודם).

5. פגישת פיתוח בית ספרית סדירה ומעוגנת במערכת, אחת לשבועיים: בין המפגשים הקבוצתיים שתוארו בסעיף הקודם, יתבקשו בתי הספר שישתתפו במעבדה להוביל תהליך בית ספרי ולמלא משימות שונות של חשיבה ופיתוח. לצורך כך, נדרשים בתי הספר לבסס סדירות במערכת של ישיבת פיתוח לצוות המצומצם: שעה וחצי, בתדירות של פעמיים בחודש.

6. פגישות עבודה בביה"ס עם מנחי המעבדה: מספר פעמים בשנה יגיעו מנחים של אגף מו"פ מטעם המעבדה לפגישת עבודה עם הצוות המצומצם בביה"ס.

7. התנסות במודל פדגוגי: על בסיס התפיסה המשותפת של המעבדה, ובהתאמה לתפיסות ולצרכים של כל אחד מבתי"ס, יבחר כל אחד מבתי"ס לפתח ולהתנסות באחת או יותר מצורת ההוראה-למידה שבמוקד המעבדה. ההתנסות תוכל להתבסס על חומרי הוראה חדשניים ואיכותיים מטעם המטה, ותשלב גם עבודת פיתוח מצד בתי"ס המשתתפים. התנסות זו תאפשר לביה"ס לפרוץ דרך, להתחדש ולפעול בדרכים מתקדמות שהולמות את צרכיו. במקביל תאפשר ההתנסות לכולנו כמעבדה ללמוד על מידת האפקטיביות של המודלים הפדגוגיים, על האתגרים שהם מעלים וההזדמנויות שמביא עמו.

6. משאבים

בתי הספר שיתקבלו למעבדה יקבלו 5 שעות תקן המיועדות לאנשי הצוות שיקדישו מזמנם למעבדה ולתהליכי הפיתוח הבית ספריים אשר היא מזמנת.

7. מחוון להערכת התאמה לצרכי הפיתוח הייעודיים של המעבדה

מס'	קריטריון	ניקוד 1-5
1	יכולת להוביל שינוי: המידה בה מסוגל צוות ביה"ס להתחדש, ליזום, לפתח, להוביל שינוי ולהסתגל אליו	
2	רמת הפדגוגיה בביה"ס: מקצועיות פדגוגית של צוות ההוראה בביה"ס ויכולתו להתנסות בדרכי הוראה מגוונות	
3	הישגים לימודיים: הישגי בית הספר במבחנים חיצוניים נמצאים ברף הבינוני ומעלה	
4	מנהיגות מנהל/ת: יכולת להוביל תהליך מתוך מעורבות מלאה ובהנהגה מובהקת, לרתום לשינוי ולהנהיג מהלך מורכב	
5	יכולת לקיים סדירויות בית ספריות: המידה בה מסוגל ביה"ס לקיים מפגשים קבועים במערכת, שישמשו לתהליכי פיתוח	
6	פניות ונכונות להתחייב לתהליך	

מחוון להמלצת מחוז:

הקריטריון	ניקוד 1-5	נימוק
1		יכולת פדגוגית של בית הספר: מקצועיות פדגוגית של צוות ההוראה בביה"ס ויכולתו להתנסות בדרכי הוראה מגוונות
2		מסוגלות להוציא מהכוח אל הפועל: המידה בה בית הספר מסוגל לממש תכניות (בין אם מטעמו או חיצוניות) באופן מלא ואפקטיבי.
3		ראייה ביקורתית ויכולת רפלקטיבית: מידת יכולתו של הצוות הבכיר בביה"ס לשקף לעצמו את עשייתם החינוכית ולבחון אותה בעין ביקורתית.
4		שיתוף פעולה ולהט לעשייה: יכולתו של ביה"ס להירתם לתהליכים, להניע אותם באופן נלהב ולחתור לעבר מטרה מוגדרת.
6		פניות: עד כמה בית הספר פנוי לעסוק בפיתוח שמיועד לכלל המערכת.

8. אופן הגשת מועמדות

- מלאו את [טופס ההרשמה](#) בקישור המצורף.
- מלאו את השאלון בעמ' הבא, שימרו כקובץ WORD ושילחו לדוא"ל: AgafMop@education.gov.il
- מועד אחרון להגשת בקשות – יום ה' 31.10.19 בשעה 16.00.
- לשאלות ניתן לפנות למנהלת המעבדה גליה רטנר: galia.rattner@gmail.com

שאלון הצטרפות למעבדת חטיבות ביניים – הוראה ולמידה

שם ביה"ס: _____ יישוב: _____ סמל מוסד: _____

למנהל/ת: מלאו את השאלון הבא בנוגע לבית ספרכם. הקפידו להציג תמונה מציאותית ומורכבת – חשוב לנו להכיר את ביה"ס באופן מלא ואותנטי, וממילא איננו מחפשים מוסד "מושלם".

1. **השקפה בנוגע לחטיבות הביניים:** מדוע, לתפיסתכם, נדרשת בחינה מחודשת של חטיבות הביניים? מהו האתגר הקיים כיום בנוגע לחט"ב, ואילו הזדמנויות עשויות להיות למהלך מערכתי שכזה? (עד 5 שורות)
2. **הוראה ולמידה בחטיבות הביניים:** כיצד הייתם מאפיינים את המצב הרווח כיום בחטיבות ביניים, בנוגע להוראה-למידה? אילו שינויים ראוי לדעתכם לקדם, לגבי הוראה ולמידה בחטיבות? נמקו. (עד 5 שורות)
3. **רמה פדגוגית:** כיצד הייתם מאפיינים את הרמה הפדגוגית של ביה"ס? כיצד הייתם מאפיינים את סגנון ההוראה האופייני למורים, את נכונותם לנסות דברים חדשים בהוראה? נמקו והדגמו. האם יש צורות הוראה-למידה ייחודיות אשר אתם פועלים בהן? (עד 8 שורות)
4. **סדירות בית ספריות:** אילו פעילויות קבועות של צוות ביה"ס (ישיבות, מפגשים וכדומה) המעוגנות במערכת קיימות כיום? תארו את המרכזיות שבהן - מטרות, התדירות, המשתתפים, וכיצד מצליחים לשמור על קיומן הסדיר (עד 8 שורות)
5. **פניות ונכונות להתחייב לתהליך:** אילו תוכניות נוספות עתידות לפעול בביה"ס בשנה הקרובה? (עד 5 שורות)
6. **צוות הפיתוח המצומצם:** כמפורט בסעיף 4 בקול הקורא, ההצטרפות למעבדה מחייבת הקמת צוות פיתוח בית ספרי. מיהם בעלי התפקידים שאתם מייעדים לצוות זה? לגבי כל אחד מהם, ציינו שם, תפקיד, ותק, ומדוע תבחרו בו למהלך. (עד 5 שורות)
7. **הצהרת כוונות המנהל/ת:** מדוע אתם מעוניינים להצטרף למעבדה זו? זהו המקום להוסיף, בנימה אישית או מערכתית, כל עניין שלא קיבל ביטוי בסעיפים הקודמים. (עד 8 שורות)